

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 20 czerwca 2017 roku Zakład Ubezpieczeń Społecznych I Oddział w Ł. zobowiązał A. J. do zwrotu nienależnie pobranych świadczeń za okres od 1 listopada 2016 roku do 31 stycznia 2017 roku w kwocie 1.385,70 zł oraz odsetek za okres od 22 listopada 2016 roku do 20 czerwca 2017 roku w kwocie 48,19 zł.

Decyzja została wydana na podstawie art.138 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (tekst jednolity Dz.U. z 2016 roku, poz.887) oraz art.84 ust.1 ustawy z dnia 13 października 1998 roku o systemie ubezpieczeń społecznych (tekst jednolity Dz.U. 2016 roku, poz.963) W uzasadnieniu decyzji organ rentowy wskazał, iż A. J. pobrała nienależne świadczenie za okres od 1 listopada 2016 roku do 31 stycznia 2017 roku w łącznej kwocie 1.385,70 zł.

(decyzja k.223 akt ZUS)

W dniu 19 lipca 2017 roku do organu rentowego wpłynęło odwołanie A. J. od ww. decyzji, w którym wniosła o jej uchylenie.

Na uzasadnienie swojego stanowiska ubezpieczona podała, że w okresie od 1 listopada 2016 roku do 31 stycznia 2017 roku posiadała status ucznia, na co wskazuje zaświadczenie wydane jej przez Centrum (...) oraz zaświadczenie wydane przez Publiczną Zaoczną Policealną Szkołę (...). Wskazała, że przepisy o rencie rodzinnej nie uzależniają prawa do świadczenia od systematyczności nauki, jej pozytywnych rezultatów, ewentualnego powtarzania semestrów, a jedyny warunek to kontynuowanie nauki i ograniczenie wiekowe.

W odpowiedzi na odwołanie pełnomocnik organu rentowego wniósł o jego oddalenie. W uzasadnieniu odwołania wyjaśnił, iż po ukończeniu przez A. J. 16 roku życia, renta rodzinna była jej wypłacana pod warunkiem kontynuowania nauki. W dniu 13 kwietnia 2017 roku do organu rentowego wpłynęło pismo Centrum (...) w Ł., z treści którego wynika, że A. J. była słuchaczką kierunku (...) Sterylizacji Medycznej w powyższej szkole w okresie od 1 września 2016 roku do 11 stycznia 2017 roku, przy czym od listopada 2016 roku nie uczęszczała na zajęcia. Organ rentowy wskazał, że ubezpieczona była pouczona o zasadach pobierania renty rodzinnej i przyjąć należy, że wiedziała o konieczności powiadomienia organu rentowego o zaprzestaniu pobierania nauki. W ocenie organu rentowego, fakt posiadania statusu ucznia nie jest wystarczający do otrzymania prawa do renty rodzinnej.

Sąd ustalił następujący stan faktyczny:

Ubezpieczona A. J. urodziła się (...).

Decyzją z dnia 28 kwietnia 2004 roku Zakład Ubezpieczeń Społecznych I Oddział w Ł. przyznał A. J. prawo do renty rodzinnej po zmarłym ojcu J. J. dnia 26 kwietnia 2004 roku. Prawo do renty rodzinnej przyznane zostało do dnia 30 kwietnia 2010 roku.

(decyzja k.52 akt ZUS)

Decyzją z dnia 30 marca 2010 roku Zakład Ubezpieczeń Społecznych I Oddział w Ł. przyznał A. J. prawo do renty rodzinnej do 31 sierpnia 2010 roku.

(decyzja k.104 akt ZUS)

Decyzją z dnia 8 września 2010 roku Zakład Ubezpieczeń Społecznych I Oddział w Ł. przyznał ubezpieczonej prawo do renty rodzinnej do 31 sierpnia 2013 roku.

(decyzja k.116 akt ZUS)

Decyzją z dnia 3 września 2013 roku Zakład Ubezpieczeń Społecznych I Oddział w Ł. przyznał A. J. prawo do renty rodzinnej do 31 października 2013 roku. W decyzji organ rentowy wskazał, iż renta przysługuje pod warunkiem kontynuowania nauki.

Ubezpieczona była wówczas studentką (...) (na kierunku filologia rosyjska z językiem angielskim), a planowany termin ukończenia studiów określono na dzień 31 października 2016 roku (z datą rozpoczęcia studiów określoną na dzień 1 października 2013 roku).

Decyzją z dnia 30 października 2013 roku Zakład Ubezpieczeń Społecznych I Oddział w Ł. przyznał A. J. prawo do renty rodzinnej do 30 września 2016 roku.

(decyzja k.148 akt ZUS, decyzja k.153 akt ZUS, zaświadczenie k.150 akt ZUS)

Ubezpieczona była studentką (...) w okresie od dnia 1 października 2013 roku do 2 kwietnia 2014 roku.

A. J. nie ukończyła filologii rosyjskiej na Uniwersytecie (...).

(zaświadczenie k.181 akt ZUS, zeznania ubezpieczonej min.00:02:20 – 00:14:35 protokołu rozprawy z dnia 13 października 2017 roku)

Od dnia 14 lutego 2014 roku ubezpieczona była słuchaczką Zaocznej Policealnej Szkoły (...) w Ł..

(zaświadczenie k.191 akt ZUS)

W okresie od 1 września 2014 roku do 31 sierpnia 2015 roku oraz okresie od 1 września 2015 roku do 24 czerwca 2016 roku ubezpieczona była uczennicą w Centrum (...) Samorządu Województwa (...) im. M. C. w Ł.. A. J. ukończyła naukę otrzymując dyplom.

(zaświadczenie k.192 akt ZUS)

Ubezpieczona w dniu 24 sierpnia 2016 roku została przyjęta na pierwszy semestr nauki w Publicznej Policealnej Szkole Kosmetycznej w Ł. (z datą rozpoczęcia nauki określoną na dzień 1 września 2016 roku i datą planowanego ukończenia nauki określonego na czerwiec 2018 roku).

(zaświadczenie k.172 akt ZUS)

Decyzją z dnia 6 września 2016 roku Zakład Ubezpieczeń Społecznych I Oddział w Ł. przyznał A. J. prawo do renty rodzinnej do 30 września 2016 roku. W treści decyzji podkreślono, że renta przysługuje pod warunkiem nauki.

(decyzja k.174 – 175 akt ZUS)

Od dnia 1 września 2016 roku A. J. była słuchaczką w Centrum (...) dla Dorosłych w Ł. (na kierunku technik sterylizacji).

(zaświadczenie k.177 akt ZUS)

Decyzją z dnia 6 października 2016 roku Zakład Ubezpieczeń Społecznych I Oddział w Ł. przyznał A. J. prawo do renty rodzinnej do 31 sierpnia 2017 roku.

W treści decyzji podkreślono, że renta przysługuje pod warunkiem nauki. Zakład ustalił termin płatności świadczenia na 20 dzień każdego miesiąca.

Ubezpieczona została pouczona, iż prawo do renty ustaje gdy ustanie którykolwiek z warunków do uzyskania prawa (punkt III.1 pouczenia) oraz iż świadczenia nienależne – wypłacone mimo zaistnienia okoliczności powodujących ustanie lub zawieszenie do nich prawa – podlegają zwrotowi (punkt IV pouczenia).

(decyzja k.186 – 187 odwrót akt ZUS)

Zajęcia w Centrum (...) dla Dorosłych w Ł. odbywały się w następujących dniach:

- we wrześniu – 2, 3, 4, 17, 18, 30;
- w październiku – 1, 2, 7, 8, 9, 21, 22, 23;
- w listopadzie – 4, 5, 6, 18, 19, 20;
- w grudniu – 3, 4, 16, 17

oraz 8 stycznia 2017 roku.

Ubezpieczona była obecna na zajęciach w dniach: 17 września 2016 roku, 1, 8 i 23 października 2016 roku.

(zaświadczenie k. 220 akt ZUS)

Zajęcia w Centrum (...) dla Dorosłych w Ł. odbywały się w weekendy i obejmowały zarówno wykłady jak i praktyki. Obecność na zajęciach nie była obowiązkowa. Ubezpieczona uzyskała zapewnienie, że pomimo nieobecności na zajęciach może podejść do testów końcowych.

W początkowym okresie A. J. uczęszczała na zajęcia, ale w związku z zajęciami praktycznymi i ryzykiem zarażenia się, charakterem pracy oraz schorzeniami na jakie cierpi, ubezpieczona podjęła decyzję o zaprzestaniu uczęszczania na zajęcia i kontynuowaniu nauki na tym kierunku. Ubezpieczona nie zdawała egzaminów końcowych.

Ubezpieczona nie poinformowała Zakładu Ubezpieczeń Społecznych o zaprzestaniu nauki.

Ubezpieczona chciała podjąć naukę na innym kierunku i w tym celu poszukiwała odpowiedniej szkoły.

W okresie od listopada 2016 roku do stycznia 2017 roku ubezpieczona odbywała staż w aptece.

(zeznania ubezpieczonej min.00:02:20 – 00:14:35 protokołu rozprawy z dnia 13 października 2017 roku, zaświadczenie – k.199 akt ZUS)

Od dnia 6 lutego 2017 roku ubezpieczona jest słuchaczką Publicznej Zaocznej Policealnej Szkoły Cosinus w Ł. (na kierunku technika administracji, a przewidywany termin zakończenia nauki został określony na styczeń 2019 roku).

(zaświadczenie k.203 akt ZUS)

Decyzją z dnia 8 marca 2017 roku Zakład Ubezpieczeń Społecznych I Oddział w Ł. przyznał A. J. prawo do renty rodzinnej do dnia 31 stycznia 2019 roku W treści decyzji podkreślono, że renta przysługuje pod warunkiem nauki.

(decyzja k.206 – 207 akt ZUS)

W dniu 5 września 2017 roku A. J. (z dniem 31 sierpnia 2017 roku) została skreślona z listy słuchaczy Publicznej Zaocznej Policealnej Szkoły Cosinus w Ł..

(decyzja k.14)

W dniu 6 września 2017 roku A. J. została przyjęta na pierwszy rok studiów na Uniwersytecie (...) w roku akademickim 2017/2018.

(decyzja k.15)

Powyższy stan faktyczny jest bezsporny między stronami. Istotne okoliczności zostały ustalone na podstawie dowodów z ww. dokumentów oraz zeznań ubezpieczonej, które nie były kwestionowane w toku postępowania.

Sąd zważył, co następuje:

Zgodnie z treścią art.138 ust.1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (tekst jednolity Dz. U. z 2017 roku, poz. 1383) osoba, która nienależnie pobrała świadczenia, jest obowiązana do ich zwrotu. Za nienależnie pobrane świadczenia w rozumieniu uważa się świadczenia wypłacone mimo zaistnienia okoliczności powodujących ustanie lub zawieszenie prawa do świadczeń albo wstrzymanie wypłaty świadczeń w całości lub w części, jeżeli osoba pobierająca świadczenia była pouczona o braku prawa do ich pobierania. (art.138 ust.2 punkt 1 ww. ustawy).

Stosownie do treści art.130 ust.1 ww. ustawy świadczenia wypłaca się za miesiące kalendarzowe w dniu ustalonym w decyzji organu rentowego jako termin płatności świadczenia.

Zgodnie z art.65 ust.1 ww. ustawy renta rodzinna przysługuje uprawnionym członkom rodziny osoby, która w chwili śmierci miała ustalone prawo do emerytury lub renty z tytułu niezdolności do pracy lub spełniała warunki wymagane do uzyskania jednego z tych świadczeń. Do renty rodzinnej uprawnieni są m. in. dzieci własne, dzieci drugiego małżonka oraz dzieci przysposobione (art.67 ust.1 punkt 1). Dzieci własne, dzieci drugiego małżonka i dzieci przysposobione mają prawo do renty rodzinnej:

- 1) do ukończenia 16 lat;
- 2) do ukończenia nauki w szkole, jeżeli przekroczyły 16 lat życia, nie dłużej jednak niż do osiągnięcia 25 lat życia, albo
- 3) bez względu na wiek, jeżeli stały się całkowicie niezdolne do pracy oraz do samodzielnej egzystencji lub całkowicie niezdolne do pracy w okresie, o którym mowa w punkcie 1 lub 2 (art.68 ust.1ww ustawy).

Jeżeli dziecko osiągnęło 25 lat życia, będąc na ostatnim roku studiów w szkole wyższej, prawo do renty rodzinnej przedłuża się do zakończenia tego roku studiów (art.68 ust. 2 ww. ustawy).

Podstawowe znaczenie w przedmiocie zachowania prawa do renty ma ustalenie czy uczeń (student) w rzeczywistości kontynuuje naukę, czyli czy nauka jest rzeczywiście pobierana, gdyż funkcją renty rodzinnej jest zapewnienie dziecku ochrony ubezpieczeniowej przez wypłatę określonego świadczenia w okresie gdy nadal się uczy. Pojęcie „nauki w szkole” nie może być rozumiane dowolnie. Nie jest pobieraniem nauki w szkole samo uzyskanie statusu ucznia, konieczne jest realne wypełnianie tej roli (uczestnictwo w zajęciach, podchodzenie do egzaminów, zaliczeń, przedkładanie wymaganych prac).

Z zebranego w sprawie materiału dowodowego wynika, iż ubezpieczona A. J. była uprawniona do renty rodzinnej po zmarłym ojcu. Ubezpieczona ukończyła 16 lat w dniu (...), zatem aby otrzymywać rentę rodzinną, musiała wykazywać, że kontynuuje naukę.

Zaskarżoną decyzją z dnia 20 czerwca 2017 roku Zakład Ubezpieczeń Społecznych I Oddział w Ł. zobowiązał A. J. do zwrotu nienależnie pobranych świadczeń za okres od 1 listopada 2016 roku do 31 stycznia 2017 roku w kwocie 1.385,70 zł oraz odsetek za okres od 22 listopada 2016 roku do 20 czerwca 2017 roku w kwocie 48,19 zł, uznając, że w okresie od 1 listopada 2016 roku do 31 stycznia 2017 roku ubezpieczona nie kontynuowała nauki.

Od 1 września 2016 roku A. J. rozpoczęła naukę w Centrum (...) dla Dorosłych w Ł. i w początkowym okresie uczestniczyła w zajęciach (była obecna na zajęciach w dniach 17 września 2016 roku, 1, 8 i 23 października 2016 roku). Co jednak istotne, od listopada 2016 roku, A. J. zaprzestała uczestniczyć w zajęciach, gdyż nie zamierzała kontynuować nauki na kierunku technik sterylizacji medycznej. Ubezpieczona zeznała, iż ryzyko zakażenia istniało nie tylko podczas wykonywania tej pracy, ale także w czasie zajęć praktycznych w okresie nauki, ponieważ nie akceptowała tego ryzyka podjęła decyzję, że nie będzie dalej kontynuować nauki na tym kierunku. Ubezpieczona nie uczęszczała na zajęcia, nie podeszła również do egzaminów końcowych. W tym czasie ubezpieczona pracowała jako stażysta w aptece.

W ocenie Sądu nie ulega wątpliwości, że wolą ubezpieczonej nie było kontynuowanie nauki w zawodzie technika sterylizacji medycznej. Wprawdzie A. J. wskazywała, że poszukiwała innej szkoły i z tej przyczyny nie poinformowała organu rentowego o fakcie zaprzestania nauki, to jednak okoliczność ta w żaden sposób nie może usprawiedliwiać zachowania ubezpieczonej w rozpatrywanym okresie. Chęć dalszego zdobywania wiedzy i pobierania nauki nie jest objęta ryzykiem renty rodzinnej, bowiem świadczenie to przysługuje (osobom które ukończyły 16 lat) tylko w razie faktycznego kontynuowania nauki do jej ukończenia, a nie w przypadku, gdy osoba uprawniona chce się uczyć, ale nauki nie podejmuje.

Ubezpieczona miała świadomość, że renta rodzinna przysługuje jej pod warunkiem kontynuowania nauki, a wskazuje na to nie tylko treść wydawanych w stosunku do niej decyzji, ale także samo jej zachowanie w latach poprzednich.

Ubezpieczona pod podjęciu decyzji o zaprzestaniu nauki powinna powiadomić Zakład Ubezpieczeń Społecznych, czego nie uczyniła.

Ubezpieczona została skreślona z listy studentów Centrum (...) dla Dorosłych w Ł. z dniem 11 stycznia 2017 roku. Jednak już od listopada 2016 roku nie uczestniczyła w zajęciach, gdyż podjęła decyzję o niekontynuowaniu nauki w tym zawodzie.

Wprawdzie obecność na zajęciach nie była obowiązkowa, ale ubezpieczona nie podeszła do egzaminów końcowych. Należy także wskazać, iż pobieranie nauki nie może mieć charakteru pozornego, a taka sytuacja zachodzi gdy student (uczeń) nie podejmuje żadnych czynności składających się na realizację obowiązku wynikającego z programu nauczania w danej szkole. Od sytuacji zaprzestania nauki należy odróżnić jej kontynuowanie, choć z brakiem pozytywnych rezultatów czy też powtarzaniem roku, czyli sytuację gdy uczeń chce się kształcić, ale nauka nie daje efektów lub brak w niej postępów. Z ustaleń Sądu, poczynionych w oparciu o zeznania ubezpieczonej wynika, iż od listopada 2016 roku nie uczestniczyła w zajęciach, gdyż nie miała zamiaru kontynuowania nauki w zawodzie technika sterylizacji medycznej.

Przez określenie w art.68 ust.1 punkt 2 ww. ustawy, iż renta rodzinna przysługuje dziecku po ukończeniu 16 roku życia do ukończenia nauki w szkole należy rozumieć jako nie tyle formalny status ucznia (studenta) ale realne wypełnianie tej roli stosownie do regulaminu studiów – uczestniczenie w zajęciach, podchodzenie do egzaminów. Nie mieści się w tym pojęciu, takie postępowanie ucznia (studenta) które polega na zapisywaniu się do kolejnych szkół, bez uczestnictwa w całości lub części zajęć, niepodchodzenie do egzaminów. Takie zachowanie ucznia nie realizuje celu renty rodzinnej jakim jest umożliwienie mu zdobycia odpowiedniego wykształcenia i nabycia kwalifikacji a w konsekwencji uzyskaniu zdolności do samodzielnego utrzymania. Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 19 lutego 2012 roku, (I UK 471/12, Legalis nr 720051) wyjaśnił, iż „samo formalne legitymowanie się statusem ucznia jest niewystarczające do uznania, że taka osoba kontynuuje naukę jeżeli nie wykonuje faktycznie obowiązków objętych programem nauczania”. Stanowisko takie zostało również wyrażone przez Sąd Najwyższy w wyrokach z dnia 5 lipca 2012 roku (I UK 65/12) i z dnia 3 sierpnia 2012 roku (I UK 96/12).

Reasumując w okresie od 1 listopada 2016 roku do 31 stycznia 2017 roku ubezpieczona pobrała rentę rodzinną jako świadczenie nienależne (art.138 ust.2 punkt 1 ww. ustawy).

Wprawdzie ubezpieczona w spornym okresie formalnie miała status studenta, to jednak od listopada 2016 roku nie była obecna na zajęciach ani nie przystąpiła do egzaminów.

W toku postępowania ubezpieczona nie wykazała, aby w tym okresie pobierała jakąkolwiek naukę. Pobierała natomiast rentę rodzinną, której celem było zapewnienie środków utrzymania tym dzieciom, które po stracie rodzica znalazły się w trudnej sytuacji materialnej, które nadal się uczą a nie mają możliwości pozyskiwania środków własną pracą. Ubezpieczona była pouczona również o okolicznościach powodujących brak prawa do świadczeń.

Ubezpieczona została zobowiązana do zwrotu nienależnie pobranego świadczenia wraz z odsetkami obliczonymi za okres od dnia 22 listopada 2016 roku do dnia 20 czerwca 2017 roku.

Zgodnie z treścią art.138 ust.1 ww. ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych osoba, która nienależnie pobrała świadczenia, jest obowiązana do ich zwrotu.

Zgodnie z treścią art.84 ust.1 ustawy z dnia 13 października 1998 roku o systemie ubezpieczeń społecznych (tekst jednolity Dz.U. z 2017 roku, poz.1381) osoba, która pobrała nienależne świadczenie z ubezpieczeń społecznych, jest obowiązana do jego zwrotu, wraz z odsetkami, w wysokości i na zasadach określonych przepisami prawa cywilnego.

Istotną kwestią jest zatem ustalenie daty wymagalności nienależnie pobranych świadczeń. Organ rentowy naliczył je aż do dnia wydania zaskarżonej decyzji, a zatem niejako uznał, że miał prawo żądać ich zwrotu już w dacie wypłaty. Z poglądem takim nie sposób się zgodzić. Trzeba bowiem przypomnieć, że świadczenia z ubezpieczeń społecznych są przyznawane w drodze decyzji administracyjnych i na podstawie decyzji administracyjnych są wypłacane. Nie można zatem utrzymywać, że świadczenia wypłacone na podstawie pozostającej w obrocie prawnym decyzji administracyjnej jako nienależne podlegały zwrotowi w dacie wypłaty, choćby przesłanki przyznania świadczenia w rzeczywistości nie istniały lub odpadły. Świadczenia w myśl art.84 ww. ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych i art.138 ww. ustawy o emeryturach i rentach uważane za nienależne podlegają zwrotowi dopiero wtedy, gdy organ rentowy wyda stosowną decyzję administracyjną. Podobny pogląd wyraził Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 3 lutego 2010 roku w sprawie I UK 210/09 (Lex nr 585713).

Odesłanie do prawa cywilnego w kwestii naliczania i ustalania odsetek oznacza, że Zakład Ubezpieczeń Społecznych powinien naliczać odsetki ustawowe (art.359§2 k.c.) od dnia doręczenia decyzji obligującej do zwrotu nienależnie pobranego świadczenia. Decyzję organu rentowego w zakresie odsetek liczonych od dnia 22 listopada 2016 roku do dnia 20 czerwca 2017 roku w kwocie 48,19 zł uznać należało zatem za nieprawidłową.

Mając na względzie powyższe, Sąd w punkcie 1 wyroku na podstawie art.477¹⁴§2 k.p.c. zmienił zaskarżoną decyzję w ten sposób, że nie zobowiązał A. J. do zwrotu odsetek za okres od dnia 22 listopada 2016 roku do dnia 20 czerwca 2017 roku w kwocie 48,19 zł, a w punkcie 2 wyroku stosownie do treści art.477¹⁴§1 k.p.c. oddalił odwołanie w pozostałym zakresie.

S.B.

ZARZĄDZENIE

1. Odpis wyroku wraz z uzasadnieniem doręczyć pełnomocnikowi ZUS z pouczeniem o prawie, terminie i sposobie złożenia apelacji.
2. Wypożyczyć pełnomocnikowi ZUS akta rentowe, zobowiązując do zwrotu w razie złożenia apelacji.
3. Odpis wyroku wraz z uzasadnieniem doręczyć pełnomocnikowi ubezpieczonej.

3.11.2017 r.